

Nr 172.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ytterligare statsunderstöd till Bassholmabäckens regleringsföretag inom Tosjö och Rya socknar av Kristianstads län; given Stockholms slott den 25 februari 1938.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 25 februari 1938.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, anför:

Den 20 oktober 1922 beviljade Kungl. Maj:t till Bassholmabäckens regleringsföretag av år 1918, avseende torrläggning av Ramnasjöns botten samt vattenskadad mark i Tosjö och Rya socknar av Kristianstads län, dels statsbidrag från allmänna avdikningsanslaget med 29,120 kronor och dels lån från odlingslånefonden med 58,260 kronor, varjämte Kungl. Maj:t fastställde för företaget upprättad arbetsplan.

Vidare beviljade Kungl. Maj:t den 21 november 1925 till företagens utförande ytterligare lån å 24,840 kronor från odlingslånefonden.

Sedan det visat sig, att det för vissa intressenter i företaget mötte svårighet att fullgöra dem åliggande amortering för lånen, medgav Kungl. Maj:t den 17 november 1933 beträffande åtta intressenter visst kortare anstånd med erläggande av under år 1933 till betalning förfallna delar av intressenterna påförda annuiteter å lånet av den 20 oktober 1922.

Härjämte medgav Kungl. Maj:t den 9 mars 1934 dels uppskov under tre år med erläggande av envar av de annuiteter, som för vissa, omförmälda intressenter tillhöriga fastigheter från och med år 1933 förfallit eller förfölle till betalning å de jämlikt Kungl. Maj:ts förenämnda beslut den 20 oktober 1922 och den 21 november 1925 till företaget beviljade lånen, dels ock räntefrihet under uppskovstiden å samma fastigheters andelar i oguldna kapitalskulden å sagda lån.

Slutligen medgav Kungl. Maj:t den 30 oktober 1936 fyra av förberörda intressenter dels anstånd under ytterligare ett år med erläggande av envar av de annuiteter, som för deras fastigheter från och med år 1936 förfölle till betalning å nyssnämnda båda lån, dels ock räntefrihet under uppskovstiden å samma fastigheters andelar i oguldna kapitalskulden å lånen.

I en den 18 januari 1937 dagtecknad skrift hava delägarna i regleringsföretaget hemställt om befrielse från skyldigheten att återbetala de delar av till sagda företag beviljade lån från odlingslånefonden, som belöpte på den i företaget ingående Ramnasjön, ävensom om nedskrivning av övriga delar av samma lån med belopp, motsvarande skillnaden mellan de verkliga kostnaderna för ifrågavarande arbeten och de kostnader, samma arbeten skulle hava dragit, därest de blivit utförda enligt nu gällande arbetspriser.

Över framställningen hava infordrade utlåtanden avgivits den 4 december 1937 av lantbruksstyrelsen, som därvid överlämnat yttrande av lantbruksingenjören L. Holmström, samt den 1 februari 1938 av statskontoret. Sistnämnda myndighet har därvid jämväl haft att taga i övervägande ett av lantbruksstyrelsen den 30 november 1936 på grund av särskild anbefallning avgivet utlåtande — jämte därvid fogade yttranden av länsstyrelsen i Kristianstads län och lantbruksingenjören Holmström — angående lindring i fråga om återbetalningen av de till förevarande företag beviljade statslånen.

Jag torde i detta sammanhang även få omnämna, att fyra delägare i företaget — vilka samtliga tidigare beviljats uppskov med erläggande av å deras fastigheter belöpande låneannuiteter — uti särskilda till Kungl. Maj:t ställda, av lantbruksstyrelsen med utlåtande den 13 november 1937, jämte yttranden av vederbörande lantbruksingenjör och landsfiskal, överlämnade ansökningar hemställt om ytterligare anstånd med annuiteternas inbetalande. Över ansökningarna har statskontoret den 1 februari 1938 avgivit särskilt utlåtande.

Av tillgängliga handlingar inhämtas följande.

Förslag till ifrågavarande företag upprättades vid av lantbruksingenjören L. Holmström åren 1917—1918 hållen syneförrättning enligt lagen den 20 juni 1879 om dikning m. m.

Företaget, som avsåg dels torrläggning av den förut uttappade Ramnasjöns botten och dels nygrävning av tilloppet till sagda sjö, den s. k. Bassholmabäcken, omfattar

åker	83.41 hektar
äng och odlingsmark	103.23 »
	Summa 186.64 hektar.

Av sagda areal innehava låntagarna 162.18 hektar, därav 75.36 hektar åker samt 86.82 hektar äng och odlingsmark.

Företaget är slutfört. Arbetena hava godkänts av lantbruksstyrelsen den 23 januari 1924.

Vid arbetsplanens fastställande beräknades båtnaden genom företaget till 157,345 kronor 57 öre, varav låntagarnas andel utgjorde 144,703 kronor. I en vid intressenternas framställning om statsunderstöd fogad utredning av vederbörande förrättningsman beräknade denne kostnaden för företaget till 125,792 kronor 26 öre. Med hänsyn till att vid tiden för ärendets behandling i lantbruksstyrelsen arbetspriserna voro i fallande, ansågs en reducering av den i förslaget beräknade kostnaden böra ske till 89,102 kronor 26 öre. De slutliga kostnaderna för företaget — vilket i huvudsak utförts redan före 1922 eller under en tid med toppriser på arbetsmarknaden — uppgingo till omkring 145,400 kronor.

Såsom förut nämnts har staten för företagets utförande beviljat:	
i statsbidrag utan återbetalningsskyldighet	kronor 29,120
i lån tillhopa	» 83,100
	Summa kronor 112,220.

Länsstyrelsen i Kristianstads län har genom utslag den 12 april 1928 respektive den 15 december 1931 fastställt fördelningen av de båda till företagets utförande beviljade lånen. Därav framgår, att 1922 års lån skall amorteras under åren 1930—1955 med en annuitet av 3,873 kronor 12 öre under ett vart av de första 24 åren samt att 1925 års lån skall avbetalas under åren 1933—1958 med en annuitet av 1,651 kronor 36 öre under ett vart av de första 24 åren.

Företaget finns upptaget i den förteckning över i ekonomiskt trångmål varande torrläggningföretag, som intagits i lantbruksstyrelsens till Kungl. Maj:t den 24 januari 1934 avgivna utlåtande, vilket utlåtande såsom Bilaga A fogats till Kungl. Maj:ts den 16 februari 1934 till riksdagen avlätna proposition nr 144 angående ytterligare statsunderstöd till vissa torrläggningföretag.

Till stöd för sin framställning av den 18 januari 1937 hava *delägarna i företaget* framhållit bland annat följande.

På delägarna hade år 1928 utdebiterats 33,181 kronor 50 öre. Då vissa delägare ej kunde fullgöra denna utdebitering, måste år 1935 företagas en ny utdebitering med 5,331 kronor 77 öre på de delägare, som kunde betala. Då de flesta delägarna vore småbrukare — knappast någon av dem brukade mer

än 10 hektar åker — hade utförandet av ifrågavarande företag blivit ruinerande för dem. Ett flertal delägare hade nödgats begära anstånd med annuiteternas erläggande, vilket också beviljats dem. Emellertid hjälpte ett uppskov endast för tillfället. För ernående av en verklig och varaktig hjälp åt de sämst ställda vore det nödvändigt med en avskrivning av statslånen.

Lantbruksingenjören Holmström har anfört väsentligen följande.

De egentliga kostnaderna för företaget hade uppgått till i runt tal 114,330 kronor och sålunda med omkring 11,000 kronor understigit den av Holmström beräknade och i intressenternas ursprungliga ansökning om statsunderstöd intagna kostnadssumman, 125,792 kronor 26 öre. Härtill komme emellertid mycket betydande ränteutgifter till ett belopp av omkring 31,070 kronor, vilka uppkommit genom att företagets styrelse uraktlåtitt att på delägarna utdebitera vare sig de för arbetet upplånade medlen eller därå upplupen ränta.

Vid syneförrättningen 1917—1918 hade Ramnasjöns botten bestått av delvis björkbevuxen ängs- och betesmark, under det att marken utmed Bassholmabäcken sedan gammalt varit odlad. Vid inspektion av företaget 1933 hade Holmström konstaterat, att kanalerna inom Ramnasjöområdet varit i hög grad förfallna och på sina ställen igenslammade ända till 1 meters höjd över det fastställda bottenläget samt att dittills några rensningsarbeten överhuvud ej förekommit inom företaget. Efter sagda tidpunkt hade emellertid, enligt vad Holmström förspott, någon rensning utförts i Ramnasjöns utlopp, vilket arbete dock av ekonomiska skäl ej blivit genomgripande. Samtliga kanaler med undantag av Bassholmabäcken, som vore självrensande, hade sålunda fått förfalla. Av svenska mosskulturforeningens ombud verkställd undersökning av jordmånen i sjöbottnen hade givit vid handen, att densamma vore av mycket god beskaffenhet och lämplig för odling.

I fråga om sökandenas framställning om full avskrivning av de delar av statslånen, som fölle på Ramnasjön, ville Holmström framhålla, att inga andra skäl funnes att förebära än fattigdom hos jordägarna samt därav följande oförmåga att tillgodogöra sig båtnaden. Möjligen kunde därtill läggas åtanke på den intensitet, varmed statens organ propagerade för nyodlingar under krigsåren, vilken propaganda säkerligen bidragit till beslutet om företagets tillkomst. I vad ansökningen avsåge nedsättning av den del av lånen, som belöpte på markerna längs Bassholmabäcken, med skillnaden mellan de verkliga kostnaderna för uppgrävningen av nämnda bäck och de kostnader, samma arbete skulle hava dragit enligt nu gällande arbetspriser, ville Holmström framhålla, att denna skillnad kunde beräknas utgöra omkring 40 procent av de verkliga kostnaderna. En dylik nedsättning kunde enligt Holmströms åsikt hava ett visst berättigande.

Vad beträffade frågan om i vilken utsträckning utnyttjandet av Ramnasjöns botten försvårats genom efter företagets utförande inträffad sättning av marken finge nämnas, att hopsjunkningen av marken särskilt inom de centrala delarna av sagda område blivit relativt avsevärd eller 0.5 å 0.8 meter.

I detta sammanhang torde få nämnas, att *vederbörande landsfiskal* i yttrande över omförmälda uppskovsansökningar från fyra delägare i företaget tillstyrkt bifall till ansökningarna, dock endast under förutsättning att frågan om avskrivning av större eller mindre del av lånen upptoges till prövning. Härvid har landsfiskalen bland annat framhållit, att den ekonomiska ställningen för ett flertal delägare bleve ohållbar, för den händelse lånen i sin helhet skulle uttagas.

Länsstyrelsen i Kristianstads län har ansett sig böra avstyrka bifall ej blott till nyssnämnda ansökningar om ytterligare anstånd med annuiteternas erläggande utan även till ifrågasatt nedskrivning å lånen. Såsom skäl för sitt avstyrkande i sistnämnda hänseende har länsstyrelsen anfört, att en avskrivning med hänsyn till därmed förenade konsekvenser syntes utgöra en betänklig lösning samt att en dylik åtgärd i allt fall icke torde vara lämplig av principiella skäl.

Lantbruksstyrelsen har föreslagit, att till nedskrivning av vissa låntagares andelar i de till ifrågavarande företag beviljade lånen måtte från statens avdiktningensanslag anvisas ett sammanlagt belopp av 30,454 kronor 16 öre.

Lantbruksstyrelsen har till stöd för sitt förslag anfört i huvudsak följande.

Av tillgängliga upplysningar rörande företaget funne lantbruksstyrelsen det otvetydigt framgå, att, även om man bortsåge från det bristande underhållet av företaget, den vid syneförrättningen påräknade båtnaden särskilt i vad beträffande Ramnasjöområdet icke kunnat uppnås. Kostnaderna för det ytterligare grävningsarbete, som skulle erfordras för utvinande av sagda båtnad i full utsträckning, hade jämväl funnits bliva så betydande, att sådant ytterligare arbete syntes nu icke kunna tillrådas. Härtill komme, att företaget kunde sägas hava i viss grad föranletts av statsmakternas under världskriget vidtagna åtgärder för höjande genom nyodlingar m. m. av landets livsmedelsproduktion ävensom att företaget sedermera drabbats av den därefter inträffade omkastningen i jordbrukskonjunkturerna. Med hänsyn till dessa förhållanden funne lantbruksstyrelsen för sin del ett ingripande från statens sida i syfte att lindra det ekonomiska betryck, vari vissa av delägarna råkat, kunna anses motiverat.

Vad beträffade formen för ett dylikt ingripande finge till en början framhållas, att detsamma lämpligen syntes böra ske i form av nedskrivning för de hårdast belastade låntagarna av deras andelar i kapitalskulden å de till företaget beviljade lånen. För bedömning av denna fråga hade lantbruksstyrelsen gjort en undersökning angående storleken av låneannuiteterna för hektar av den för ifrågavarande fastigheter i företaget ingående arealen. För fastighet, som ägde del i såväl Ramnasjön som annan i företaget ingående mark, hade därvid uppdelning skett å dessa båda markgrupper.

I fråga om Ramnasjön torde med hänsyn till den båtnad, som för densamma torde vara möjlig att ernå genom företaget, annuiteterna icke böra överstiga 15 kronor för hektar. Enligt den för lånen fastställda fördelningen uppginge nuvarande annuiteter för den högst belastade låntagaren till sammanlagt omkring 72 kronor för hektar. En sänkning av kapitalskulden med omkring 80 procent syntes sålunda böra vidtagas för denna fastighet. När det finge förutsättas, att annuiteterna för övriga områden inom Ramnasjön stode i samma förhållande till å dem uppkommande båtnad som för nyssnämnda fastighet, syntes jämväl för övriga delägare, vilka borde komma ifråga vid eventuell nedskrivning i vad avsåge denna del av företaget, kapitalskulden böra minskas med 80 procent.

För de marker åter, vilka vore belägna längs Bassholmabäcken, syntes med beaktande av att å desamma full torrläggningseffekt borde kunna erhållas genom företaget, låneannuiteten böra få uppgå till högst 25 kronor för hektar. När annuiteten för den starkast belastade sökanden nu utgjorde omkring 41 kronor för hektar, syntes sålunda en nedskrivning av dennes kapitalskuld med omkring 40 procent böra vidtagas. Av förut nämnda skäl torde motsvarande procenttal i vad avsåge sistberörda område jämväl i övrigt böra tillämpas, där nedskrivning borde ifrågakomma.

Enligt från statskontoret inhämtad uppgift uppginge, efter inbetalning av 1935 års annuitet, kapitalskulden å 1922 års lån till 54,378 kronor 75 öre samt å 1925 års lån till 25,468 kronor 90 öre och företagens ifrågavarande kapitalskuld i dess helhet sålunda till 79,847 kronor 65 öre. Till nedskrivning torde böra ifrågakomma de delägare i företaget, vilka funnes upptagna i följande tabell (vilken inom departementet varit föremål för komplettering i vissa hänseenden). Eventuell nedskrivning torde böra ske i första hand å det till företaget år 1925 beviljade mindre lånet, därvid ifrågavarande delägares andelar i detta lån komme att helt avskrivas, varefter återstående nedskrivningsbelopp skulle gälla deras andelar i 1922 års lån.

1	2	3	4	5		
				Andel i kapitalskulden		
Fastighet	Jordreg. nr	Ä g a r e	Annuitet å 1922 års och 1925 års lån	1922 års lån Kronor	1925 års lån Kronor	Summa Kronor
			Kronor			
Mark inom Ramnasjön.						
<i>Tosjö socken.</i>						
Rävakärr	1 ⁶	Elof Nilsson	574: 27	5,652: 66	2,647: 51	8,300: 17
»	1 ²	A. Andersson	590: 04	5,807: 94	2,720: 15	8,528: 09
Bassholma	8 ⁷	J. V. Bengtsson	344: 07	3,386: 74	1,586: 25	4,972: 99
»	9 ³	} Karl J. Johansson	321: 72	3,166: 73	1,483: 23	4,649: 96
»	6 ⁴					
»	9 ⁶					
»	av 9 ¹⁸	Karl Andersson	309: 04	3,041: 91	1,424: 78	4,466: 69
»	8 ²	Edvin Nilsson	310: 66	3,057: 97	1,432: 12	4,490: 09
		Summa	2,449: 80	24,113: 95	11,294: 04	35,407: 99
		Nedskrivning med 80 procent		19,291: 16	9,035: 23	28,326: 39
		Kapitalskuld efter nedskrivningen		4,822: 79	2,258: 81	7,081: 60
Mark längs Bassholmabäcken.						
<i>Tosjö socken.</i>						
Ljungagården	1 ⁹	Emil Asklund	76: 79	755: 92	353: 96	1,109: 88
Bassholma	1 ¹¹	Sigfrid Johansson.....	60: 28	593: 33	277: 92	871: 25
<i>Rya socken.</i>						
Persköp	3 ⁹	Sigfrid Johansson.....	111: 65	1,099: 05	514: 67	1,613: 72
»	3 ¹⁰	Helmer Persson	93: 96	924: 96	433: 08	1,358: 04
»	3 ²³	F. H. Pålsson	25: 36	249: 44	117: 10	366: 54
		Summa	368: 04	3,622: 70	1,696: 73	5,319: 43
		Nedskrivning med 40 procent		1,449: 08	678: 69	2,127: 77
		Kapitalskuld efter nedskrivningen		2,173: 62	1,018: 04	3,191: 66

I avseende å fastigheten Rävakärr 1² inhämtas av tillgängliga handlingar, bland annat, att fastigheten under några år ägts av fabrikören A. Andersson, Klippan, vars ekonomiska ställning av vederbörande landsfiskal uppgivits

vara god, samt att fastigheten numera lär ha överlåtits å en son till Andersson, vilken dock ej själv brukar egendomen utan upplåtit densamma på arrende.

Vad angår förut omförmälda framställningar av fyra låntagare om ytterligare uppskov med gäldandet av vissa låneannuiteter har lantbruksstyrelsen förklarar sig hysa den uppfattningen, att sökandenas möjligheter att erlagga sagda annuiteter icke komme att ökas genom fortsatt uppskov. Emellertid har styrelsen likväl ansett sig böra tillstyrka, att, i avvaktan på slutförandet av utredningen angående eventuell avskrivning av viss del av lånen, sagda låntagare måtte komma i åtnjutande av uppskov under ytterligare ett år med gäldandet av låneannuiteter, som belöpa på dem tillhöriga fastigheter, ävensom av räntefrihet under uppskovstiden å samma fastigheters andelar i oguldna kapitalskulden å lånen.

Statskontoret har bland annat anfört följande.

Såvitt statskontoret kunde finna, syntes det läge, vari förevarande regleringsföretag kommit, till icke ringa del hava sin grund i det sätt, på vilket företaget handhafs av intressenterna och deras förtroendemän. Med hänsyn härtill och i betraktande av de konsekvenser för statsverket, som kunde befaras vid ett bifall till lantbruksstyrelsens hemställan, ansågo sig statskontoret för sin del icke kunna tillstyrka nedskrivning av avdikningslånefondens här berörda fordringar.

Härtill komme, att ett flertal av de fastighetsägare, för vilka lantbruksstyrelsen förordat nedsättning av skuldbeloppen, nämligen A. Andersson, J. V. Bengtsson, Karl Andersson och Sigfrid Johansson, syntes hava förvärvat sina i lantbruksstyrelsens utlåtande angivna fastigheter först sedan regleringsföretaget slutförts och att sålunda i dessa fall vid köpeskillingarnas bestämmande hänsyn kunnat tagas till att fastigheterna graverats av odlingslån.

Framställningarna om ytterligare anstånd för vissa delägare i företaget med erläggande av dem åvilande låneannuiteter avstyrktes av statskontoret.

Av utredningen torde framgå, att de verkliga kostnaderna för utförandet av ifrågavarande torrlägningsföretag i huvudsak på grund av omständigheter, över vilka delägarna icke kunnat råda, blivit avsevärt högre än de beräknade kostnaderna. Det torde jämväl få anses ådagalagt, att båtnaden av torrlägningsföretaget — för såvitt angår Ramnasjöns botten, där svåra marksättningar ägt rum — ej på långt när uppgått till påräknad storlek samt att densamma understiger vad som normalt borde svara mot de nedlagda kostnaderna. Bland annat på grund härav ha vissa intressenter i företaget i större eller mindre grad råkat i bekymmersamma ekonomiska omständigheter. Förevarande företag är också, såsom förut nämnts, upptaget i den förteckning över i ekonomiskt trångmål varande torrlägningsföretag, som finns intagen i propositionen nr 144/1934. I betraktande av det anförda synas billighets-skäl tala för att de sämst ställda intressenterna erhålla någon lättnad i sin skuldbörda genom att ytterligare statsunderstöd beredes företaget i och för statslånets nedskrivning. Med hänsyn till vad i ärendet framkommit anser jag mig emellertid ej kunna förorda, att statsmedel anvisas för nedskrivning

*Departements-
chefen.*

av de låneandelar, som belöpa å mark längs Bassholmabäcken. Vad däremot angår den mark, som ligger inom Ramnasjön, tillstyrker jag, att en nedskrivning sker av de låneandelar, som belöpa å de av lantbruksstyrelsen angivna fastigheterna med undantag av Rävakärr 1². Nedskrivningen torde emellertid i avvaktan på ytterligare undersökning böra begränsas till 60 procent av nuvarande kapitalskuld för omförmälda fastigheter. Vad statskontoret anfört synes mig ej vara av beskaffenhet att utgöra hinder för en nedskrivning i av mig angiven omfattning. Mot lantbruksstyrelsens förslag att nedskrivning i första hand bör ske å 1925 års lån har jag intet att erinra. Vid bifall till vad jag nu förordat skulle det för nedskrivning erforderliga beloppet uppgå till 16,127 kronor 94 öre, vilket belopp bör anvisas från statens avdikningsanslag. Härtill bör emellertid riksdagens medgivande inhämtas. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att fastställa bidragsbeloppets fördelning å här avsedda fastigheter. Beloppet torde icke böra inräknas i det belopp, som Kungl. Maj:t enligt riksdagens medgivande äger för visst år bevilja jämlikt gällande bestämmelser för avdikningsanslagets användning.

Ifrågavarande företag synes vara av den art, att detsamma bör göras till föremål för närmare undersökning av de jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 11 juni 1937 tillkallade utredningsmännen för verkställande av utredning rörande de statsunderstödda torrlägningsföretagen (torrlägningskommittén). Sedan riksdagens beslut i förevarande ärende fattats, torde därför handlingarna i ärendet böra överlämnas till sagda utredningsmän.

Beredningen av vissa delägares ansökan om anstånd med betalning av förfallna annuiteter å företaget beviljade lån är ännu ej slutförd. Sedan så skett, torde jag få ånyo anmäla frågan därom för Kungl. Maj:ts prövning.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att till nedskrivning av vissa andelar av de till Bassholmabäckens regleringsföretag av år 1918 i Tosjö och Rya socknar av Kristianstads län den 20 oktober 1922 och den 21 november 1925 beviljade lånen från odlingslånefonden må från statens avdikningsanslag till företaget anvisas ett belopp av 16,127 kronor 94 öre.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Hugo Nordlander.